

In illud: Messis quidem multa

ΟΜΙΛΙΑ Γ΄.

63.515

Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία, ῥηθεῖσα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἐπισκόπου ὀλίγα προομιλήσαν τος, εἰς τὸ, Ὅ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

α΄. Εἶδετε τὸν γέροντα καὶ νέον, γέροντα μὲν τῷ σώματι, νέον δὲ τῷ φρονήματι; εἶδετε πολὺν ἀκμάζουσαν 63.516 καὶ γήρως τόνον σφριγῶντα; Τοιαῦτα γὰρ τὰ παρ' ἡμῖν, ἀπ' ἐναντίας τοῖς ἔξωθεν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν πραγμάτων τὸ γήρας ἄχρηστον· οἷον, ὁ στρατιώτης εἰς ταύτην ἐλθὼν τὴν ἡλικίαν, οὐ δύναται τεῖναι τόξον, οὐ βέλος ἀφεῖναι, οὔτε δόρυ σεῖσαι, οὔτε ἵππον ἀναβῆναι, 63.517 οὔτε τεῖχεσι προσβαλεῖν, οὔτε ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν ἐργάσασθαι δύναται· καὶ ὁ κυβερνήτης δὲ, ὅταν αὐτῷ τὸν τόνον τῆς σαρκὸς χαλάσῃ τὸ γήρας, οὐ σχοινία τεῖναι, οὐχ ἰστία ἀναπετάσαι, οὐ μεταχειρίσασθαι κώπην, οὐ μεταθεῖναι οἶακας, οὐ μαχέσασθαι κύμασιν, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων δυνησεται.

Πάλιν ὁ γηρόντος ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας ὦν, οὐ ζεῦξαι βοῦς, οὐκ ἄροτρον ἐλκύσαι, οὐκ ἀναρρήξαι καὶ ἀνατεμεῖν αὐλακας, οὐ θεραπεῦσαι δένδρον, οὐ χορῶν θεριζόντων ἑαυτὸν ἐγκαθίσει, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων πράττειν ἰσχύσει· ἀλλ' ἕκαστος τοῦτων οἴκοι κάθηται, τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀτέλειαν ἔχων, καὶ ἀνάγκη μεγάλη καὶ ἀπαραιτήτω, τῷ γήραϊ, πεπεδημένος. Ἄλλ' οὐχ ὁ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος οὕτως· ἀλλὰ τότε μάλιστα ἀγωνιεῖται, καὶ λόγων ἄψεται, καὶ διδασκαλίαν προθήσει, καὶ λαὸν ῥυθμίσει πειράσεται. Τὸ γὰρ γήρας ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἄχρηστον, ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς τῆς ἀρετῆς πόνοις χρησιμώτατον. Ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἀβραάμ τὸ μέγιστον ἄθλον τότε ἤρατο, ὅτε ταύτην ἤγε τὴν ἡλικίαν· τότε γὰρ, τότε τῆς φύσεως τὴν τυραννίδα κατέλυσε, καὶ τὸν παῖδα κατέσφαξεν· ἔσφαξε γὰρ, εἰ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ· εἰ καὶ μὴ τῷ τέλει, ἀλλὰ τῇ προθέσει· εἰ καὶ μὴ τῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ· τότε τῶν ἰδίων σπλάγχχνων γέγονεν ἱερεὺς, καὶ ἐξ αὐτῆς σχεδὸν τῆς φύσεως ἑαυτὸν μετοικίσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν μεθορμισάμενος, τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο καὶ παράδοξον ἔργον ἤνυσεν. Καὶ Παῦλος, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ἐν βαθυτάτῃ πολιᾷ πρὸς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους ἀγῶνας ἀπεδύετο, καὶ δεσμὰ καὶ ἀλύσεις καὶ δεσμοτήρια ἐν γεγηρακότῳ σώματι μετὰ πολλῆς ἔφερε τῆς εὐτονίας· καὶ τοῦτο δηλῶν αὐτὸς ἔλεγεν· Ὡς Παῦλος πρεσβύτερος, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχὶ τὴν νεότητα ἀτιμάζων· ἐπεὶ καὶ οἱ τὴν κάμινον καταπατήσαντες παῖδες, νέοι σφόδρα καὶ μεράκια ἦσαν κομιδῆ, καὶ ὁ τὴν προφητείαν δεξάμενος Ἰερεμίας· καὶ Δανιήλ δὲ, ὅτε τοὺς λέοντας ἐχαλίνου, καὶ διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ παρρησίαν τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα τῶν τοῦ βασιλέως ὀνειράτων εἰς μέσον ἐξῆγε καὶ δῆλα ἐποίει τῷ θεασαμένῳ, σφόδρα νέος ἦν· καὶ οὐδὲν ἢ νεότης ἐμπόδιον γέγονεν πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ γήρας ἔξωρον καὶ νεότης ἄωρος μέγιστα κωλύματα γένοιντο· ἄν· ἐπὶ δὲ τῶν παλαισμάτων τῆς ἀρετῆς οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐνὸς χρεῖα, γνώμη μόνον καὶ ψυχῆς παρεσκευασμένης, καὶ οὔτε νεότης ἄχρηστος, οὔτε γήρας ἀνεπιτήδειον, ἀλλ' ἐν ἑκατέρῃ τῇ ἡλικίᾳ ὠριμον ἴδοι τις ἂν βρῦοντα τὸν καρπὸν, μόνον, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, εἰ ψυχὴν τις ἂν ἔχοι νήφουσαν καὶ φιλοσοφεῖν ἐπισταμένην, καὶ διὰ τῆς πολλῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ τὴν εὐνοίαν ἐπισπωμένην. Μὴ τοίνυν μηδεὶς προβαλέσθω μήτε νεότητα μήτε γήρας εἰς ἀπολογίαν ῥαθὺ μίας· ἐπεὶ καὶ νῦν πολλοὶ παρ' ἡμῖν νέοι τὸ πνευματικὸν τοῦτο

πληροῦσι θέατρον, οἱ δὲ γεγηρακότες ἐν ἵππο δρομίαις ἀσχημονοῦσι· ἕτεροι δ' αὖ πάλιν γέροντες μετὰ τῆς πολιᾶς [καί] τῇ ἀκροάσει κοσμοῦνται, νέοι δὲ τὴν νεότητά δια τῆς θεωρίας τῆς ἐκεῖσε ἀλογωτέραν κατα σκευάζουσιν. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ οἱ παρόντες ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἔχω κόρον· οὐ γὰρ πολλοὺς ἐβουλόμην παρεῖναι μόνον, ἀλλὰ πάντας, καὶ μηδένα τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπά νεσθαι· ὥστε, ἕως ἂν φάνηται κἄν εἷς ἀποβουκολούμενος, διαρρήγνυμαι καὶ διακόπτομαι ταῖς ὁδύναϊς.

Ἐπεὶ 63.518 καὶ ὁ ποιμὴν ἐκεῖνος τὰ ἐνενηκονταεννέα πρόβατα κατα λιπῶν, ἐπὶ τὸ ἐν τὸ πεπλανημένον κατηπεῖγετο, καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη, ἕως ἂν αὐτὸ πρὸς τὴν ἀγέλην ἐπ' ἀνήγαγε, καὶ πολλὴν ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδὴν ἐποιεῖτο· καὶ γὰρ ἐχώλευεν ὁ τῶν ἑκατὸν ἀριθμὸς, ἕως ἀπέλαβε τὸ ἐν, καὶ τὰ ἑκατὸν τότε ἑκατὸν ἐγένετο, ὅτε καὶ τοῦτο διεσώθη. Μὴ δὴ μοι λέγε ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ ἀδελφὸς ὁ ἀπο λωλῶς· ἀλλ' ἐννόησον ὅτι ἀδελφὸς, τὸ περισπούδαστον τῷ Θεῷ ζῶν, ὑπὲρ οὗ τοσαῦτα ἐγένετο, ὑπὲρ οὗ τὸ τίμιον αἷμα ἐχύθη καὶ τιμὴ κατεβλήθη τοσαύτη, δι' ὃν οὐ ρανὸς ἐτάθη, καὶ ἥλιος ἀνήφθη, καὶ σελήνη τρέχει, καὶ ποικίλος ἀστέρων καταλάμπει χορὸς, καὶ ἄηρ ἠπλώθη, καὶ θάλασσα ἐξεχύθη, καὶ γῆ ἐθεμελιώθη, καὶ πηγαὶ βρῦουσι, καὶ ποταμοὶ ρέουσι, καὶ ὄρη πέπηγε· δι' ὃν λειμῶνες καὶ παράδεισοι, δι' ὃν σπέρματα καὶ φυτὰ, δι' ὃν τὰ ποικίλα τῶν φυτῶν γένη, δι' ὃν τὰ ἐν ὄρεσι, τὰ ἐν ἐρημίαις, τὰ ἐν πόλεσι, τὰ ἐν πεδίοις, τὰ ἐν νάπαις, τὰ ἐν βουνοῖς· δι' ὃν οἱ μυρίοι τῶν ἰχθύων δῆμοι, δι' ὃν τὰ ποικίλα τῶν τετραπόδων γένη, δι' ὃν τὰ παντοδαπὰ τῶν ὀρνίθων φῦλα, δι' ὃν νόμος, δι' ὃν προφήται, δι' ὃν ἀπόστολοι, δι' ὃν τὰ μυρία θαύματα γέγονε· τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος γέγονε, καὶ γενόμενος ἐσφάγη.

β'. Ἐνόησον ὅση τῷ Θεῷ πραγματεία ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, καὶ μὴ καταφρονήσης μηδενὸς ἂν θρώπου, ἀλλὰ διαλυθέντος τοῦ θεάτρου τούτου τοῦ πνευματικοῦ, ἀναζήτησον τὸν ἀπολειφθέντα, καὶ μὴ πρότερον ἀποστῆς ἕως ἂν αὐτὸν ἐπαγάγῃς, καὶ τῇ μητρὶ συνάψῃς, καὶ τῆς πονηρᾶς ἀπαγάγῃς συνηθείας, καὶ τὸν αἰχμάλωτον διασώσῃς καὶ τὸν καταποντι σθέντα ἀνιμήσῃ, καὶ τὸν θηριάλωτον τῶν χαλεπῶν ἀπαλλάξῃς θηρίων.

Τίνα γὰρ ἂν σχοίης συγγνώμην, τίνα ἀπολογίαν; Εἰς ἀποστόλων παραγινομένη θήκας ὀρώμεν αὐτῶν τὰ τραύματα καὶ τὰ στίγματα, τὸ αἷμα τὸ ρέον τὸ χρυσοῦ τιμιώτερον, τὰς ἀλύσεις, τὰς μαστιγὰς, τοὺς θανάτους τοὺς καθημερινούς, οὓς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἔπαθον· τὸν Παύλου μαθητὴν μετὰ Παύλου πανταχοῦ περιτρέχοντα, καὶ τῷ διδασκάλῳ παρ' ἰσούμενον, καὶ τὸν μόσχον τῷ ταύρῳ συμβεβλημένον· τὸν τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων ἀδελφὸν, τὸν ἀλιέα τὸν σαγήνην ἀπλώσαντα καὶ ἀνθρώπους ἀντὶ ἰχθύων ἀλιεύσαντα, τὸν τοῦ Εὐαγγελίου κήρυκα· καὶ καθάπερ ἐν λειμῶνι τοῖς τούτων ἐντροφῶμεν κατορθώμασιν. Οἱ δὲ ἀφέντες ἡμᾶς, ἵππων ἀλόγων κἄθηνται γιγνώμενοι θεαταί, λοιδορίαις καὶ ὕβρεσιν ἀλλήλους πλύνοντες, θυμὸν καὶ μάχην οὐκ ἔχουσαν πρόφασιν ἀνάπτοντες, χαίροντες χαρὰν λύπης ἀθλιωτέραν, ὑπὲρ ἠνιόχων νικῶντων, ὑπὲρ ἵππων διακλωμένων· οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον; Τί γὰρ χαίρεις, εἰπέ μοι; τί δὲ σκιρτᾷς καὶ πηδᾷς καὶ φαιδρὸς καταβαίνεις ἐκεῖθεν; Σὺ δὲ τίνας ἔνεκεν ἀλγεῖς καὶ ἐγκαλύπτῃ καὶ κάτω κύπτεις καὶ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν ὀδυνᾷς, ὅτι ὁ δεῖνα ἐκράτησε, καὶ ἐκρατήθη θάτερος; καὶ τί ταῦτα πρὸς σέ; ποῖον ἢ λύπη αὕτη, ἢ ἡ ἡδονὴ αὕτη λόγον ἂν ἔχοι; τίνας δὲ οὐκ ἂν εἶη κολάσεως ἐκάτερος ὑμῶν ἄξιος, τῆς μὲν ἑαυτοῦ ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τῶν παθῶν παρασυρομένης οὐδένα ποιούμενος λόγον, ὑπὲρ δὲ ἀλόγων ζῶων καὶ ἀνθρώπων ἐτέρων ἀλόγων χαίρων, ἢ ὀδυνώμενος; Ἄλλ' ἵνα μὴ πάλιν τὴν ἅπασαν διάλεξιν εἰς ταῦτα καταναλώσαντες, δαπανήσωμεν τὸν καιρὸν, τὴν διόρθωσιν ἐκείνων ἐπιτρέψαντες ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, τῶν σήμερον

ἀναγνωσθέντων ἀψώμεθα, καὶ εἰς 63.519 τὸν λειμῶνα ὑμᾶς εἰσάξει πειρασόμεθα τῶν θείων Γρα φῶν· καὶ γὰρ λειμῶνι ἔοικε τὰ ἐκεῖθεν. Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ λειμῶνι διάφορα μὲν τὰ ἄνθη, πάντα δὲ ἐφεξῆς κάλ λιστα ἀνθέλκοντα πρὸς ἑαυτὰ τῶν ὀρωμένων ἕκαστα τοῦ θεατοῦ τὴν ὄψιν· οὕτω δὴ καὶ ἐν ταῖς θείαις Γρα φαῖς ἔστιν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Δαυῖδ πρὸς ἑαυτὸν ἀνθέλκει τὴν διάνοιαν τὴν ἡμετέραν, καὶ ἡ ἀποστολικὴ ῥῆσις ἢ περὶ Τιμοθέου λεχθεῖσα· ἔτι μὴν καὶ ὁ τολμητὴς Ἡσαΐας περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως φιλοσοφῶν, καὶ ὁ τούτων Δεσπότης Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς διαλεγόμενος καὶ λέγων· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔρ γάται ὀλίγοι. Φέρε οὖν, εἰ δοκεῖ, ταύτην εἰς μέσον τὴν ῥῆσιν ἀγαγόντες, ἀναπτύξωμεν αὐτῆς τὰ νοήματα· εἰ γὰρ καὶ βραχεῖά τις ἔστι τῷ μέτρῳ, ἀλλὰ πέλαγος ἡμῖν νοημάτων δείκνυσιν ἀχανές. Διὸ δὴ καὶ ἐπ' αὐτὴν μετὰ πολλῆς βαδιούμεθα τῆς σπουδῆς. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε, φησὶ, τὰ πλήθη ἐσκυλμένα, λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ὁ μὲν θερι σμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι.

Ποῖος θερισμὸς, εἰπέ μοι, καὶ τίνας ἔνεκεν οὕτως ὠνόμασε τὴν διδασκαλίαν ταύτην; καίτοι γε ὁ θερισμὸς τέλος ἔστι τοῦ πράγματος. Ὅταν γὰρ τὸ σπέρμα εἰς τὰς λαγόννας τῆς γῆς καταβληθὲν ἀπολαύσῃ νοτίδος, εἶτα γενόμενον διάβροχον καὶ διαφυσθὲν δράξεται τῆς παρακειμένης γῆς, καὶ εἰς ἵνας πολλὰς ἀναπλωθὲν πρὸς τὸ βάθος καταπέμψῃ τὰς ρίζας, προκύπτει τῆς ἐπιφανείας πρῶτον, εἶτα κατὰ μικρὸν ἠλίῳ τε καὶ ὑετῷ καὶ ἀέρι τρεφόμενον, τῇ ἐκ φύσει τῆς γῆς αὖξεται, καὶ γίνεται πρότερον μὲν χλοερά τις βοτάνη καὶ ἀπαλὰ τὰ φύλλα προβάλλει, εἶτα τὸν ἄστα χυν ἄωρόν τινα ἐκφέρει, καὶ τοῦ ἔαρος ἐπιστάντος, πάλιν κατὰ μικρὸν πεπαινόμενος εἰς καλάμην καὶ ἀνθέ ρικας, πλήρη τὸν καρπὸν ἀποδίδωσι. Τότε δὴ λοιπὸν ὁ γηπόνος, δρεπάνην ἀκονήσας, θεριστὰς καταλέγει, καὶ συναγαγὼν τὸν καρπὸν ἀποτίθεται οἴκοι. Ὅθεν δὴ τέλος παντὸς πόνου καὶ τῆς γεωργίας ἔστιν ὁ θερισμὸς. Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, θερισμὸν καλεῖ, τῶν πραγμάτων ἐν προοιμίῳ ὄντων ἔτι; Καὶ γὰρ ἀσέβεια πανταχοῦ τῆς οἴκου μένης ἐκράτει, καὶ βωμοὶ ἀνεκαίοντο, καὶ εἰδῶλα προσ εκυνεῖτο, καὶ Ἰησοῦς ἠτιμάζετο, καὶ βαθεῖα νύξ πάντα κατεῖχε, καὶ χειμῶν ἦν χαλεπὸς, τῆς θαλάσσης κυμαινομένης, τῶν ἀγρίων πνευμάτων διακοπτόντων τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῶν παθῶν τυραννούντων, καὶ ὑποβρυχίων ἀπάντων γινομένων. Πανταχοῦ γὰρ πορνεία καὶ μοιχεία καὶ ἀσέλγεια· πανταχοῦ πλεονεξία καὶ ἀρπαγαὶ καὶ πόλεμοι· καὶ αἵματα μὲν ἐν γῆ, αἵματα δὲ ἐν θαλάττῃ, τῶν καταποντιστῶν καὶ ἐκεῖ τοὺς φόνους εἰσαγόντων, καὶ πόλεμοι συνεχεῖς καὶ μάχαι καὶ ἐμφύλιοι σφαγαὶ καὶ φόνοι φόνων ἀπάντων ἐναγέστεροι· καὶ γὰρ τέκνα ἐσφάζετο τοῖς εἰδώλοις· καὶ ἡ φύσις ἠγνοεῖτο καὶ ἡ συγγένεια ἀνετρέπετο, καὶ πανταχοῦ κρημνοὶ καὶ σκόπελοι καὶ ὕφαλοι πέτραι καὶ σπιλάδες βαρεῖαι, καὶ κυβερνήτης οὐδεὶς ἀνθρώπος· μᾶλλον δὲ κυβερνῆται ὀλίγοι ἐν τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, ὁ δὲ ἀκούων οὐδεὶς, τῶν ναυτῶν πρὸς αὐτοὺς διαστασιαζόντων, καὶ ἀλλήλους κατακοπτόντων καὶ καταποντιζόντων. Σκύθαι μὲν γὰρ καὶ Θραῖκες καὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοὶ καὶ Πέρσαι καὶ Σαυρομάται, καὶ οἱ τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ τὴν Ἠπειρον οἰκοῦντες, καὶ πᾶσα, ὡς εἶπεῖν, ἢ ὑφ' ἠλίῳ τοῖς δαίμοσιν ἐτελεῖτο, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλαστόρων ἐκείνων ἐξεβακχεύετο καὶ χώρα καὶ πόλις καὶ ἔρημος, καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ βάρβαρος καὶ Ἑλλάς, καὶ ὄρη καὶ νάπαι καὶ βουνοί· μόνον δὲ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος τὸ δοκοῦν εὐσεβεῖν προφήτας εἶχε 63.520 καὶ θεογνωσίας σπέρματα μικρά· ἀλλὰ καὶ ταῦτα χρόνῳ κατεχώννυτο, καὶ οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους ἐκείνου κατ' ἡγοροὶ πικροὶ τῶν ἀμαρτανομένων αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τοσοῦτον ἀπεῖχον τοὺς ἄλλους παιδεύειν καὶ πρὸς εὐσέβειαν χειραγωγεῖν, ὅτι δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις σκανδάλων αἴτιοι τότε ἐγίνοντο· καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ προφήτης ἔλεγε· Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι.

γ'. Πῶς οὖν τοσούτων κατεχόντων τὴν οἰκουμένην κα κῶν, καὶ οὐδέπω τῶν σπερμάτων καταβληθέντων (παν ταχοῦ γὰρ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι καὶ βοτάναι πονηραὶ), οὐδέπω τῆς χώρας ἐκκαθαρθείσης, οὐδὲ ἀρότρου ἔλκου σθέντος, οὐδὲ αὐλακος ἀνατμηθείσης, περὶ θερισμοῦ διαλέγεται καὶ φησιν· Ὁ θερισμὸς πολὺς; καὶ τίνοσ ἔνεκεν οὕτω καλεῖ τὸ Εὐαγγέλιον; Τίνοσ ἔνεκεν; ἐπειδὴ τὰ πράγματα οὕτω διέκειτο, ἔμελλε δὲ αὐτοὺσ παντα χοῦ τῆσ οἰκουμένησ ἐκπέμπειν, εἰκόσ δὲ αὐτοὺσ θορυβεῖσθαι καὶ ταράττεσθαι, καὶ πρὸσ ἑαυτοὺσ ἀναλογίζεσθαι Καὶ λέγειν· Καὶ πῶσ ἂν γένοιτο δυνατὸν ἔνδεκα ὄν τασ (ὁ γὰρ εἷσ θηριάλωτοσ γέγονεν), ἰδιώτασ, ἀγραμμάτουσ, πένητασ, ἀσήμουσ, γυμνοὺσ, μονοχίτωνασ, ἀνυποδέτουσ, μὴ ζώνην, μὴ ῥάβδον, μὴ ὀβολὸν ἐπιφερομένοσ, διέναι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τὴν οὕτω διακειμένην, καὶ τῆσ μὲν παλαιᾶσ ἀποσπᾶν συνηθείασ, εἰσ τὰ τῆσ νέασ δὲ δόγματα εἰσάγειν αὐτοὺσ, καὶ ξένην τινὰ διδασκαλίαν αὐτοῖσ ἐνηχεῖν; πότε γὰρ ἀνασπάσομεν τὰσ ἀκάνθασ; πότε κατασπείρομεν τὰ σπέρματα; πότε γεωργήσομεν αὐτῶν τὴν διάνοιαν; πότε ἀναδοθήσεται ὁ σπόροσ; τίσ δὲ ἡμᾶσ οὐ διασπάσεται; τίσ δὲ οὐ κατακρημνίσει; πῶσ ὅλωσ δυνησόμεθα διαῖραι στόμα, στήναι, διαλεχθῆναι, φανῆναι μυριάσι τοσαύταισ; πῶσ καταλύσομεν τυράννων θυμὸν, δήμων ἐπαναστάσεισ, φιλοσόφων κατασκευὰσ, ῥητόρων δεινότητα, προλήψεωσ τυραννίδα, συνηθείασ παλαιᾶσ ἰσχύν, δαιμόνων ἐπιβουλάσ, ψυχὰσ μυρίοισ νοσήμασι προκατειλημμένασ; ἡμεῖσ οὖν οἱ ἔνδεκα τοὺσ εἰσ τὴν οἰκουμένην ἅπαντασ πῶσ διορθώσομεν, οἱ ἰδιῶται τοὺσ σοφοὺσ, οἱ γυμνοὶ τοὺσ ὠπλισμένουσ, οἱ ἀρχόμενοι τοὺσ ἄρχοντασ, οἱ μίαν γλῶτταν κεκτημένοι πρὸσ μυρίασ φωνὰσ διαλεγόμενοι, καὶ ἔθνη βάρβαρα καὶ ἀλλόγλωσσα; τίσ δὲ ἡμῶν ἀνέξεται, ὧν μὴδὲ τῆσ φωνῆσ ἐπακούειν δύναται ἂν; ἵνα μὴ ταῦτα λογιζόμενοι θορυβῶνται, θερισμὸν τὸ Εὐαγγέλιον ἐκάλεσε, μονονουχὶ λέγων· Πάντα ἠυτρέπισται, πάντα παρεσκευάσται· πρὸσ ἐτοίμην ὑμᾶσ τῶν καρπῶν πέμπω συλλογήν· ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ σπεῖρειν καὶ θερίζειν δυνησθεσθε. Ὡσπερ οὖν ὁ γηπόνοσ πρὸσ ἄμητον ἐξῖων χαίρει καὶ φαιδρὸσ ἐστί καὶ γέγηθεν, οὐκ ἀναλογιζόμενοσ πόνουσ, οὔτε δυσκολίαν τινὰ, ἀλλ' ὡσ ἐπὶ πρόσοδον ἐτοίμην ἐπειγόμενοσ, καὶ ἐπὶ τῶν ἐνιαυσίων καρπῶν τρέχων, καὶ οὐδὲν οὐδαμοῦ κώλυμα, οὐδὲν ἐμπόδιον, οὐδεμία τοῦ μέλλοντοσ ἀδηλία, ἐπομβρία, χάλαζαι καὶ αὐχμοὶ, καὶ τὸ πονηρὸν τῶν ἀκρίδων στρατόπεδον· ὁ γὰρ τοῦ θερίζειν ἀπτόμενοσ, οὐδὲν ὑφορᾶται τοιοῦτον· διὰ δὴ τοῦτο καὶ χορεύοντεσ καὶ σκιρτῶντεσ τῶν πόνων ἄπτονται· οὕτω δὴ καὶ ὑμᾶσ, καὶ πολλῶ πλέον, μετὰ πολλῆσ τῆσ ἡδονῆσ εἰσ τὴν οἰκουμένην ἐξίεναι ἀναγκαῖον. Θερισμὸσ γὰρ ἐστί τὸ πρᾶγμα, θερισμὸσ πολλὴν εὐκολίαν ἔχων, θερισμὸσ παρεσκευασμένα παρέχων ὑμῖν τὰ λήϊα· εἰπεῖν δεῖμόνον, οὐκαμείν. Δανείσατέμοι, φησὶ, τὴν γλῶτταν, καὶ ὄψεσθε τὸν καρπὸν ὄριμον εἰσ τὰ βασιλικά σιτο 63.521 δοχεῖα εἰσαγόμενον.

Διὰ δὴ τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα πέμπων αὐτοὺσ ἔλεγεν· Ἴδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσασ τὰσ ἡμέρασ ἕωσ τῆσ συντελείασ τοῦ αἰῶνοσ. Αὐτόσ γὰρ ἦν ὁ τὰ δύσκολα ῥάδια ποιῶν, καὶ ὅπερ ὁ προφήτησ ἔλεγεν, ὅτι Ἐγὼ ἔμπροσθέν σου πορεύομαι καὶ ὄρη ὀμαλιῶ· ταῦτα ἐπὶ τῶν ἀποστόλων αἰσθητῶσ συνέβαινε· προωδοποιεῖ γὰρ αὐτοῖσ ὁ Χριστόσ καὶ ῥαδίαν ἐποιεῖ τὴν ὁδόν. Τοῦτο καὶ ὁ μεγαλοφρονότατοσ Ἡσαΐασ δηλῶν ἔλεγε· Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄροσ καὶ βουνόσ ταπεινωθήσεται· οὐ περὶ ὄρων λέγων καὶ βουνῶν· οὐδὲ γὰρ συνέβη τοῦτο· ἀλλὰ τοὺσ ἀπονενομημένουσ καὶ φουσωμένουσ καὶ μεγαλοφρονοῦντασ τῶ τῶν ὄρων ὀνόματι καλῶν. Ἄλλ' ἐταπεινώσε πάντασ ὁ Χριστόσ ταπεινότητα ὑψουσ γέμουσαν, καὶ τὰ ὄρη πεδία ἐποίησεν· οὕτω δὲ καλεῖ τοὺσ ἀπονενομημένουσ, οὐ διὰ τὸ ὑψοσ αὐτῶν τῆσ διανοίασ, ἀλλὰ διὰ τὸ ἄκαρπον τῆσ ἀπονοίασ, καὶ τὸ ἄγονον τῆσ ψυχῆσ, καὶ τὸ ἀναίσθητον τῶν λόγων. Ὡσπερ γὰρ τὸ ὄροσ οὐκ ἂν ἐνέγκη καρπὸν, οὕτωσ οὐδὲ ἀπόνοια· μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτωσ, ἀλλὰ καὶ πολλῶ χαλεπώτερον. Τὸ μὲν γὰρ ὄροσ

οὐκ ἂν ἐνέγκῃ καρπὸν, ἢ δὲ ἀπόνοια οὐ μόνον οὐ δίδωσί τινα καρπὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα καταμαραίνει καὶ τὸν βλαστήσαντα ξηραίνει· ὥσπερ οὖν ἡ ταπεινοφροσύνη οὐ μόνον θάλπει τὸν ὄντα, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐκ ὄντα τίκτειν εἴωθε.

δ'. Καὶ τῶν εἰρημένων μέγιστα παραδείγματα ὅ τε φαρισαῖος καὶ ὁ τελώνης. Ὁ μὲν γὰρ ἀνελθὼν μετὰ ἀπονοίας, οὐ μόνον οὐκ ἔτεκε τινα καρπὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα ἀπώλεσε· ὁ δὲ τελώνης ἔρημος ὢν καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν ἔχων, ποιεῖ ἑαυτῷ κατόρθωμα· ἐπειδὴ γὰρ μόνον ἐστέναξε καὶ κάτω κύψας ἑαυτὸν ἐταλάνισε, κατῆλθε πολλῇ βρύων τῇ δικαιοσύνῃ καὶ παραδραμῶν κατὰ τοῦτο τὸν φαρισαῖον. Ἴνα δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἴδῃτε τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπὶ ὠρισμένων προσώπων μάθητε ποῦ ὄρος καὶ βουνὸν ἐταπείνωσεν ὁ Χριστὸς, εἰσαγέτω πάλιν ἡμῖν τὸν Παῦλον ὁ λόγος. Οὗτος γὰρ ὁ σκηνοποιὸς (ἡδέως γὰρ τὴν τέχνην αὐτοῦ περιστρέφω, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ὄνειδος ἢ τέχνη, ἀλλ' ἡ ἀργία κατηγορία καὶ ἔγκλημα)· οὗτος τοίνυν ὁ Παῦλος, γενόμενος ἐν Σαλαμίῃ, συνέτυχέ τι ἀνθυπάτῳ καὶ μάγῳ μετ' ἐκείνου. Διπλοῦς ὁ κρημνὸς, ἢ τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπόνοια, ἢ τε ἀπὸ τοῦ μάγου διδασκαλία. Καὶ ἐπειδὴ ἔώρα τὸ μιὰρὸν ἐκεῖνο καὶ ἀναίσχυντον θηρίον ἐμποδίζον τῷ ἀνθυπάτῳ καὶ διακόπτον αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν, ἄκουσον τί φησι πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου· Ὡπαντὸς δόλου καὶ πάσης ῥαδιουργίας γέμων, υἱὲ διαβόλου.

Οὐ γὰρ τὸ ὑβρίζειν πανταχοῦ κακὸν, ἀλλὰ τὸ εἰκῆ ὑβρίζειν· τούτῳ γὰρ καὶ κόλασιν ὁ Χριστὸς ἔθηκεν· ὡς ὅ γε μετὰ καιροῦ τοῦ προσήκοντος τοῦτο ποιῶν, ἱατρὸν μιμεῖται τέμνοντα μετὰ τοῦ καιροῦ τοῦ προσήκοντος, καὶ τῇ τομῇ τὴν σηπεδόνα ἐκβάλλοντα. Τοῦτο δὴ καὶ ὁ Παῦλος ποιεῖ· Οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου τὰς εὐθείας; Ἄλλ' οὐκ ἀνέχεται σου τῶν ῥημάτων, ὦ Παῦλε· ἐπάγαγέ τινα συλλογισμὸν ἀποστολικὸν, ἀπὸ στρεψῶν τὴν γλῶτταν, ἔμφραξον αὐτοῦ τὸ στόμα, στήσον τὰ πονηρὰ ῥεύματα. Τί οὖν ποιεῖ; Δεικνύς ὅτι οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὁ πόλεμος αὐτῷ, φησί· Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ. Αὐτὸς γὰρ ὁ εἰπὼν, Μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, παρῆν καὶ τῷ Παύλῳ τότε, καὶ ταύτην ἔχων τὴν ὑπόσχεσιν καλεῖ τε αὐτὸν καὶ 63.522 ἀξιῶ γενέσθαι τιμωρὸν, καὶ συνεφάσασθαι τῶν προκειμένων, καὶ τὰ κωλύματα ἀνασπάσαι. Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ. Πόση τοῦ Χριστοῦ ἢ συγκατάβασις; πόση τοῦ Παύλου ἢ παρρησία; πῶς ἐν ἀποφάσει τὴν πληγὴν ἐπάγει, καὶ ὁ Χριστὸς εὐθέως ἐπινεύει τῷ λεγομένῳ. Τί ἐστι χεὶρ Κυρίου; Δύναμις ἐναντία πλεγκτική. Παρῆν γὰρ αὐτοῖς πανταχοῦ, ἐτοίμως ὑπακούων, καὶ θερισμὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, οὐκ ἀφίεις πονεῖν οὐδὲ ταλαιπωρεῖσθαι, ἀλλὰ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισάγων. Καὶ ἔστη τυφλὸς, μὴ βλέπων ἕως καιροῦ. Εἶδες καὶ τὴν τιμωρίαν μετὰ φιλανθρωπίας; νουθεσία γὰρ, οὐ κόλασις ἢ ἀπόφασις, διόρθωσις, οὐκ ἀφανισμὸς. Διὰ δὴ τοῦτο οὐ χεῖρα ἐξήρανε, οὐ γλῶτταν τὰ πονηρὰ ῥήματα φθεγγομένην ἐξέκοψεν, οὐ σκέλη ἐπήρωσεν, ἀλλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ἐντεῦθεν ἰάθη καὶ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ καὶ τῶν δρόμων ἀπηλλάγη τῶν βλαβερῶν, καὶ τούτῳ τὸ αὐτὸ φάρμακον ἐπιτίθησι, μονονουχὶ λέγων· Ἐτρεχον κἀγὼ κακῶς, καὶ ἔβλεπον θανάσιμα· διὰ τοῦτο ἐπηρώθην καλῶς, ἵνα ἀναβλέψω ἄμεινον· τοῦτο καὶ σοὶ τὸ φάρμακον ἐπιτίθημι καὶ πηρῶ τοὺς ἔξωθεν ὀφθαλμοὺς, ἵνα ἀνοίξω τὰ ἐνδοθεν ὄμματα.

Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγενημένον, ἐπίστευσεν. Εἶδες τὸ ὄρος ἰσόπεδον γενόμενον, καὶ τὸν βουνὸν ταπεινωθέντα, καὶ τὸν θερισμὸν ἀπαρτισθέντα, καὶ τὸν ἄμητον παρεσκευασμένον, καὶ τὸν καρπὸν ὠριμὸν συναγόμενον, καὶ τὸν Παῦλον οὐδὲν καμόντα οὐδὲ ταλαιπωρηθέντα, ἀλλὰ ῥήματι ψιλῷ σαγηνεύσαντα τὸν ἀνθυπάτον; Διὰ τοῦτο θερισμὸν τὸ εὐαγγέλιον καλεῖ, διὰ τὴν ταχυτῆτα καὶ τὴν εὐκολίαν, ἣν αὐτοῖς παρεῖχεν. Οὕτω καὶ ὁ εὐνοῦχος ἐκεῖνος ὁ βάρβαρος καὶ ἀλλόφυλος καὶ ἐν δυναστείᾳ μεγάλῃ καθεστῶς, ἐσαγηνεύετο, οὐδὲ ἐκεῖ χρόνου τινὸς ἦ

πόνου δαπανηθέντος· ὁμοῦ τε γὰρ ἐπέβη τοῦ ἄρματος καὶ κατηχεῖν ἤρξατο· μᾶλλον δὲ πρὸ τῆς ἐπιβάσεως ἐκείνο θαύμασον, πῶς ὁ βάρβαρος καὶ ἀλλόφυλος καὶ φλεγμαίνων ἀπὸ τῆς δυναστείας (οὐ γὰρ μικρὰν ἀρχὴν μετεχειρίζε), τὸν πένητα, τὸν πτωχόν, τὸν ἀγνώτα, τὸν οὐδέποτε αὐτῷ οὔτε εἰς ὄψιν οὔτε εἰς συνουσίαν ἐλθόντα, τότε πρῶτον φανέντα, τοῦτον καὶ ἐκάλεσε καὶ ἀνεβίβασε καὶ ἑαυτῷ συνεκάθισε. Τίς ταῦτα εἰργάσατο; Ἐκεῖνος ὁ εἰπὼν, Ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἐκεῖνος ἡμερωτέραν τὴν πρόσοδον ἐποίησε, καὶ βάρβαρον φιλοσοφεῖν παρεσκεύασε, καὶ τὸ ὄρος ἐταπεινώσε, καὶ τὸν ἀγνώτα γνωρίμου παντὸς οἰκειότερον κατέστησε. Μὴ δὴ παραδράμῃς ἀπλῶς, μηδὲ ἱστορίαν τὸ πρᾶγμα νομίσης ψιλὴν, ἀλλ' ἐννόησον τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος. Εἰ γὰρ οἱ νῦν ἄρχοντες, πιστοὶ τε ὄντες καὶ ταπεινοφρονεῖν παιδευόμενοι καὶ οὐδὲν βάρβαρον ἔχοντες, οὐκ ἂν ἔλοιnton, οὐ λέγω ἀγνώτα καὶ ξένον, ἀλλὰ τῶν γνωρίμων τινὰ ταχέως ἐπ' ἀγορᾶς αὐτοῖς συγκαθίσαι· πῶς ἐκεῖνος τὸν ξένον; οὐ γὰρ παύσομαι ταῦτα λέγων· τὸν ξένον, τὸν οὐδέποτε φανέντα, τὸν εὐτελεῆ, τὸν εὐκαταφρόνητον ἀπὸ τῆς ὄψεως, τοῦτον καὶ ἀνεβίβασε καὶ ἐκάθισε. καὶ τῇ γλώττῃ τῇ ἐκείνου τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐξέδωκε, καὶ μαθητῆς γενέσθαι ἠνέσχετο καὶ παρακαλεῖ καὶ δεῖται καὶ ἰκετεύει,

Δέομαί σου, λέγων, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; καὶ δέ χεται μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὰ λεγόμενα. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ δεξάμενος οὐκ ἡμέλησεν, οὐκ ἀνεβάλετο. οὐκ εἶπεν, Εἰς τὴν πατρίδα ἐπανεέλθω τὴν ἑμαυτοῦ, ἴδω τοὺς φίλους, τοὺς οἰκειοὺς καὶ συγγενεῖς, ὃ πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν λέγουσι νῦν ἐπὶ βάπτισμα καλούμενοι· Ἐπαν 63.523 ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἴδω τὴν γυναῖκα, ἴδω τὰ παιδιά μετὰ τῶν ἐμῶν συγγενῶν· παρόντων ἐκείνων καὶ συνεορταζόντων ἐμοί, οὕτως ἀπολαύσομαι τοῦ βαπτίσματος, οὕτω μεθέξω τῆς χάριτος. Ἄλλ' οὐχ ὁ βάρβαρος τότε ἐκεῖνος ταῦτα εἶπε τὰ ῥήματα, καὶ ταῦτα Ἰουδαῖος ὢν καὶ πολλὴν τῶν τόπων ποιεῖν τὴν παρατήρησιν πεπαιδευμένος, καὶ μάλιστα συνεχῶς ἐνηχοῦντος αὐτῷ, ὅτι δεῖ τηρεῖν τοῦ τόπου τὴν φυλακὴν, καὶ διὰ τοῦτο μακρὰν ἀποδημίαν στειλάμενος, ἵνα ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς προσκυνῆσθαι· ἀλλ' ἀθρόον πᾶσαν ἐκείνην τὴν συνήθειαν ἐκβαλὼν καὶ ἀποστάς τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως· ἐπειδὴ ἀπηρτίσθη ὁ λόγος, καὶ πηγὴν εἶδε παρὰ τὴν ὁδὸν, φησὶν· Ἴδου ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; Εἶδες τὸν θερισμὸν πάλιν ἀπαρτιζόμενον; εἶδες οὐδένα χρόνον ἀναλωθέντα, ἀλλ' ὁμοῦ τὴν γῆν δεξαμένην, καὶ τὸν στάχυν κομῶντα ἐκβαλοῦσαν, καὶ πέπειρον τὸν βότρυον γενόμενον; Ἴδου ὕδωρ, φησὶν. Οὐ τοίχους ἐζήτησεν, οὐκ ὄροφον χρυσοῦν, οὐχ ἱματίων κατασκευὴν, οὐχ ὑποδήματα· ἀλλ' ἐπειδὴ γνώμην εἶχε παρεσκευασμένην καὶ ἔξεε τῷ πόθῳ καὶ ἀνήφθη τῇ προθυμίᾳ, ἐπὶ τὴν χάριν εὐθέως ἔδραμε, καὶ κατεπείγει τὸν διδάσκαλον πρὸς τὴν μυσταγωγίαν αὐτὸν χειραγωγῆσαι, καὶ μεταδοῦναι τῶν ἀθανάτων ἐκείνων καὶ φρικτῶν μυστηρίων. Διὸ κάκεῖνος εὐθέως ἐπένευσε, τὴν προθυμίαν ἀποδεξάμενος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο θερισμὸν τὸ εὐαγγέλιον καλεῖ, διὰ τὴν εὐκολίαν ἣν παρεῖχεν αὐτοῖς. Καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι προσεῖχον τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου· καὶ γὰρ ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν αὐτῶν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπ' αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ἀκούσης, ὅτι ὄρη ταπεινοῖ, καὶ θερισμὸν ἐργάζεται, καὶ ὄριμον ποιεῖ τὸν καρπὸν, καὶ πολλὴν κατασκευάζει τὴν εὐκολίαν, μὴ ἀποστε 63.524 ρήσης τοὺς πιστεύοντας τῶν μεγίστων κατορθωμάτων· οὐδὲ γὰρ ἐβιάζετο τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης, οὐδὲ ἐλυμαίνετο τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλὰ συνέπραττε καὶ ἐβόηθει καὶ χεῖρα ὤρεγεν.

Εἰ γὰρ τὸ πᾶν αὐτοῦ ἦν, οὐδὲν ἐκώλυεν ἅπαντας σώζεσθαι· νῦν δὲ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐγίνετο, τὸ δὲ τῶν προσιόντων· τῶν μὲν προσιόντων τὸ βουλευθῆναι καὶ ἐλέσθαι, καὶ πολλὴν ἐπιδείξασθαι τὴν προθυμίαν καὶ γενναίαν τὴν πίστιν, τοῦ δὲ τὸ παρέχειν τὰ δῶρα, καὶ εὐσημον ποιῆσαι τὸν λόγον καὶ σαφῆ τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὰ σπέρματα καταβαλεῖν, καὶ βοηθηῆσαι πρὸς τὸ ὄριμον γενέσθαι τὴν ἀκρόασιν. Ταῦτ'

οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πόνον αὐτὸν λάβωμεν σύμμαχον καὶ βοηθὸν, τὰ παρ' ἑαυτῶν πάντα εἰσφέροντες. Εἰ γὰρ πρᾶγμα τοσαύτην ἔχον δυσκολίαν, οὕτω ῥαδίως κατώρθωσεν, οὐκ ἐν μιᾷ καὶ δύο καὶ εἴκοσι πόλεσιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, λέγω δὴ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ εἰς ὄσσην ἡλιος ἐφορᾷ γῆν ἅπασα αὕτη κατέσπαρται καὶ βρῦει τῷ καλλίστῳ τούτῳ καρπῷ· εὐδὴλον ὅτι καὶ εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἰδρῶτας συνεφέψεται ἡμῖν, μόνον ἐὰν μὴ ὑπτιοὶ καὶ ἀναπεπτωκότες ὦμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ τὰ παρ' ἑαυτῶν συνεισφέρωμεν, προθυμίαν, σπουδὴν, βούλησιν, γνώμην, ἀγρυπνίαν, φροντίδα, τὸ τῶν βιωτικῶν ἀπαλλαχθῆναι πραγμάτων, τὸ ζητεῖν τὰ μέλλοντα, τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῶν ἐρᾶν. Ἄν γὰρ ταῦτα μετὰ ἀκριβείας παρέχωμεν, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ πάντα ἔψεται· καὶ γενομένων ἐκείνων τευξόμεθα τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.